

Kuka kuluttaa Lapin alkoholia?

Turismin ja rajakaupan vaikutus alkoholin kulutuslukuihin Lapin läänissä

Ilpo Koskikallio

Lapin läänin kulutusluvut ovat usein herättäneet ihmetystä. On mietitty, mistä johtuu, että köyhä Lappi on alkoholin henkeä kohti lasketussa kulutuksessa kulutustilastojen mukaan vähittäismyynnissä heti Uudenmaan läänin jälkeen seuraavana ja kokonaiskulutuksessa kolmantena Uudenmaan ja Kymen läänien jälkeen. Henkeä kohti lasketussa viinan kulutuksessa Lapin lääni puolestaan on selvästi kärjessä läänikohtaisessa "kulutuskilpailussa" niin anniskelun kuin vähittäismyynninkin osalta.

Lapin läänin kulutustaso on "outo lintu" Suomen alueittaisessa "alkoholinkulutuskartassa", jossa muut läänit asettuvat suhteellisen hyvin paikoilleen. Suurimman kulutuksen lääneinä erottuvat eniten teollistuneet ja kaupunkimaistuneet Uusimaa, Kymi ja Häme. Seuraavan ryhmän muodostaa agraari-Suomen vähemmän puritaaninen osa (Keski- ja Itä-Suomi). Alhaisimman kulutuksen aluetta, Turun ja Porin, Vaasan ja Oulun läänejä, voitaisiin puolestaan kutsua puritaaniseksi agraari-Suomeksi¹.

Virallisten kulutustilastojen perusteella Lapin lääni muodostaa siis selvästi erillisen kulutusalueen, jolla on tyypillinen agraari-Suomen elinkeinorakenne, mutta teollisuus-Suomen alkoholinkulutustaso.

Tässä selostettavan tutkimuksen² tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään, missä määrin Lapin läänin alkoholinkulutustilastojen koh-

dalla on kyse tilastoharhasta, joka aiheutuu toisaalta Lappiin suuntautuvasta turismista ja toisaalta Ruotsiin ja Norjaan rajoittuvissa kunnissa käytävästä suhteellisen vilkkaasta rajakaupasta. Rajakauppa tekee Lapin läänin tilanteen selvästi ainutlaatuiseksi suhteessa muihin manner-Suomen lääneihin, joten rajakaupan vaikutuksen kulutustilastoihin voidaan katsoa olevan kokonaisuudessaan Lapille ominainen ilmiö. Turismin kohdalla tilanne on sen sijaan toinen, sillä toki myös Suomen muissakin lääneissä liikkuu turisteja, sekä ulko- että kotimaisia. Turismin vaikutuksen osalta olen pyrkinyt erottamaan Lapin turismista sen osan, jonka voidaan katsoa olevan Lapille ominaista.

Lapin läänin kulutuslukuja voidaan pitää vertailukelpoisina muun Suomen lukujen kanssa vasta näiden kahden Lapille ominaisen virhetermin vaikutusten eliminoinnin jälkeen. Tämän vuoksi Lapin läänin kohdalla oli aiheellista kysyä, kuka kuluttaa läänin alkoholia?

*Tutkimuksen aineistosta ja
arviointimenetelmistä*

Lapille ominaisen kulutuksen määrän arvioinnissa käytettiin ja yhdisteltiin eri lähteistä saatuja tietoja. Vähittäismyynnin osalta arviointiperusteena käytettiin suoritettujen asiakaskyselyn tuloksia. Anniskelumyynnin kohdalla arvioinnin suorittaminen oli hankalampaa, koska minkäänlaisen asiakaskyselyn suorittamista ei voitu ajatella. Perusaineistona anniskelumyyntiarvioissa käytettiin toisaalta saatavilla olevia ravintoloiden liikevaihtotietoja, joista saatiin selville kunnittain Lapin läänin ravintoloiden alkoholiliikevaihdon määrä ja rakenne kunakin vuoden 1980 viikkona. Tämän lisäksi Alkon paikallisjohtajat haastattelivat lähes jokaisen Lapin läänin ravintolan

¹Ahvenanmaan maakuntaa on vaikea verrata muiden läänien kanssa, sillä sen kohdalla runsas turistialkoholi ja tullivapaa "merimiesalkoholi" aiheuttavat sen, ettei tilastoitu alkoholin kulutus (Vaasan ja Oulun läänien jälkeen Suomen alhaisin) kerro välttämättä mitään maakunnan todellisesta alkoholin kulutuksesta.

²Tutkimusraportti ilmestyy lähiaikoina Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisusarjassa.

vastaavaa hoitajaa (73 ravintolaa Lapin läänin 84:stä). Haastattelun avulla pyrittiin selvittämään kunkin ravintolan asiakasraken-
netta ja asiakkaiden määrää eri turistiseson-
kikausina samoin kuin sesonkien välisenäkin
aikana.

Tutkimuksessa keskityttiin kolmen sesonki-
kauden (hiihtolomakausi 16. 2.—30. 4., kesä-
matkailukausi 16. 6.—31. 8. ja ruskakausi
1. 9.—30. 9.) osalta arvioimaan, kuinka suuri
osa Lapin läänissä näinä ajanjaksoina tapah-
tuvasta kulutuksesta on muiden kuin Lapin
läänin asukkaiden kuluttamaan. Erityisesti
pyrittiin arvioimaan sellaisen "ulkopaikka-
kuntalaisen" kulutuksen osuutta, jolla ei voi-
da katsoa olevan vastinetta muualla Suomes-
sa. Tällaista kulutusta kutsutaan tässä yhtey-
dessä Lapille ominaiseksi kulutukseksi.

Lapin läänin alkoholin kulutuksen voidaan
katsoa jakautuvan kolmeen ryhmään: lappi-
laisten omaan kulutukseen, turistikulutuk-
seen sekä ruotsalaisten ja norjalaisten raja-
kaupan¹ muodossa tapahtuvaan "rajakulu-
tukseen". Turistikulutus puolestaan voidaan
jakaa edelleen kolmeen eri ryhmään: "suoma-
laisten turistien" kulutukseen (muualla Suo-
messa asuvien kulutus), ulkosuomalaisten ku-
lutukseen (lähinnä Ruotsissa asuvien suoma-
laisten kulutus) sekä ulkomaisten turistien
kulutukseen.

Lapin läänin kulutuksen kahdesta "virhe-
termistä" turistikulutuksen voidaan katsoa
olevan voimakkaasti kausiluonteisen ilmiön,
kun taas "rajakulutuksen" voidaan olettaa ja-
kautuvan tasaiseksi koko vuoden osalle.

Lapille ominaista kulutusta arvioitiin seu-
raavalla tavalla. Ensinnäkin lähdettiin siitä,
että turistikulutus on kasautunut kokonaan
edellä mainituille kolmelle sesonkikaudelle, ja
siksi sesonkikausien ulkopuolella ainoa Lapil-
le ominaisen kulutuksen muoto on "rajakulu-
tus". Sesonkijaksojen ajalta, jolta tutkimusai-
neisto pääasiassa on kerätty, erotettiin aluksi
turistikulutus muusta kulutuksesta. Tämän
jälkeen turistikulutus ryhmiteltiin kolmeen
alaryhmään, koska kaikki turistikulutus ei
suinkaan ole vain Lapille ominaista kulutusta.

¹Rajakaupaksi luetaan tässä yhteydessä myös
ruotsalaisten ja norjalaisten Suomen puolelle suun-
tautuvat ravintolakäynnit.

Taulukko 1. "Ulkopaikkakuntalaisen" kulutuksen
eri muodot, Lapille ominainen = X

kulutusmuoto	Lapille ominainen
muualla Suomessa asuvat	
— hiihtolomaturismi	X
— kesälomaturismi	
— ruskaturismi	X
Ruotsissa asuvat	
— "rajakulutus"	X
— Ruotsissa asuvien ent. lappilaisten vierailut kotimaassa	
Norjassa asuvat	
— "rajakulutus"	X
muissa maissa asuvat	
— hiihtolomaturismi	X
— kesälomaturismi	X
— ruskaturismi	X

Taulukossa 1 "ulkopaikkakuntalainen" ku-
lutus on ryhmitelty käytettyihin alaryhmiin,
ja samalla taulukosta ilmenee, mitkä "ulko-
paikkakuntalaisen" kulutuksen eristä on luo-
kiteltu Lapille ominaisiksi. Muualla Suomessa
asuvien Lapin-matkailusta hiihtolomaturismi
ja ruskaturismi on luokiteltu Lapille ominai-
siksi. Erityisesti hiihtolomasesongin aikana
muualta Suomesta tulevat turistit valtaavat
Lapin. Lisäksi hiihtolomamatkailu suuntau-
tuu vain vähäisemmässä määrin muualle kuin
Lappiin. Tästä syystä muualla Suomessa asu-
vien tänä aikana Lapissa tapahtuvaa alkoho-
lin kulutusta voidaan pitää Lapille ominaise-
na kulutuksena. Samoin on asianlaita ruska-
sesongin kohdalla, sillä tämäkin on suomalai-
sille selvästi lappikeskeinen sesonki. Kesäai-
kaan Lapin-matkailu kilpailee sen sijaan pal-
jolti muun kotimaanmatkailun kanssa, joten
tänä jaksona tapahtuva muualta Suomesta
tulneiden turistien kulutus ei oli Lapille omi-
naista.

Ruotsissa asuvat henkilöt luokiteltiin joko
"rajakuluttajiksi" tai Ruotsissa asuviksi enti-
siksi lappilaisiksi. Tietenkin Lapissa käy myös
varsinaisia ruotsalaisia turisteja, mutta hei-
dän osuutensa edellä mainittuihin ryhmiin
nähdessä on häviävän pieni. Asiakaskyselyn tu-
lostien mukaan noin 44 % Ruotsissa asuvista
matkailijoista on joskus asunut Lapin läänis-
sä, joten näitä voidaan pitää sukulaisvierai-

asiakasryhmä	hiihtolomasesonki (24.—29. 3.) %	kesäsesonki (8.—11. 7.) %	ruskasesonki (1.—6. 9.) %	yhteensä %
lappilaiset (=Lapin lääniässä asuvat) muualla Suomessa asuvat	84,1	63,8	81,9	75,6
Ruotsissa asuvat	8,2	18,5	9,3	12,5
Norjassa asuvat	7,3	16,9	8,2	11,2
muut	0,3	0,5	0,3	0,4
	0,1	0,3	0,3	0,3
yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
N	4 298	5 123	3 818	13 239

lulla olevina ulkosuomalaisina. Koko tämän määrän on oletettu vierailevan kesäaikaan, ja kaikki muut Ruotsissa asuvat on tulkittu "rajakuluttajiksi"¹. Entisten lappilaisten Lapissa tapahtuva alkoholin kulutus ei kuitenkaan ole Lapille ominaista, koska samanlaista kulutusta tapahtuu etenkin kesäaikaan joka puolella Suomea. Ruotsiin on siirrytty joka puolelta Suomea eikä yksin Lapista.

Ravintolakyselyssä ulkosuomalaiset ja muut ruotsalaiset ryhmiteltiin kyselylomakkeessa erilleen, joten anniskelukulutuksen osalta kaikki ruotsalaiset asiakkaat on rajakunnissa luokiteltu "rajakuluttajiksi". Muissa kunnissa ruotsalaisten kulutusta ei ole laskettu Lapille ominaiseksi. Aivan samat oletukset tehtiin norjalaisten ravintola-asiakkaiden osalta. Vähittäismyyntiarvioinneissa kaikki norjalaiset asiakkaat luokiteltiin "rajakuluttajiksi", sillä valtaosa norjalaisista asiakkaista kuuluu todellisuudessakin tähän ryhmään.

Muissa maissa asuvien turistien oletettiin vierailevan Lapissa ainoastaan kolmen turistesongin aikana ja kaiken tämän turismin ja siihen liittyvän alkoholin kulutuksen tulkitettiin olevan Lapille ominaista.

¹Luonnollisesti "rajakuluttajien" ja Ruotsissa asuvien entisten lappilaisten ryhmät ovat todellisuudessa osittain päällekkäisiä, mutta tässä niiden on oletettu olevan täysin erillisiä.

Lapille ominaisen kulutuksen osuus vähittäismyyntistä

Vähittäismyyntin Lapille ominaisen kulutuksen arvioinnissa käytettiin hyväksi yksinomaan suoritettua asiakaskyselystä saatuja tietoja. Näiden avulla on tehty kolme erillistä Lapille ominaisen kulutuksen suuruuden arviota. Ensinnäkin tätä arvioitiin suoraan eri asiakasryhmien suhteellisten osuuksien perusteella. Toisessa vaiheessa arviota tarkennettiin painottamalla kunkin asiakasryhmän osuuksia ostosten markkamääraisten keskiarvojen avulla. Lisäksi arvioitiin erikseen väkevien juomien osalta Lapille ominaisen kulutuksen suuruutta käyttämällä arviointiperusteena kunkin asiakasryhmän väkevien juomien keskimääräisillä ostosmäärillä painotettujen ostokertojen lukumääriä.

Taulukossa 2 on esitetty Lapin läänin myymälöiden asiakasjakauma-arviot, jotka on saatu asiakaskyselyn tulosten perusteella. Lapin läänin ulkopuolisen kulutuksen osuus on selvästi suurimmillaan kesäaikaan. Suurimmat ulkopuoliset ryhmät ovat tällöin, kuten muidenkin sesonkien aikana, muualla Suomessa asuvat ja Ruotsissa asuvat. Kuten edellä on jo todettu, niin suurin osa tästä kulutuksesta on sellaista, jota ei voida pitää Lapille ominaisena kulutuksena.

Taulukossa 3 on arvioitu eri asiakasryhmien ostokertojen lukumääriä koko vuoden 1980

osalta. Ostokertojen lukumäärien jakaumasta arvioituna Lapille ominaisen kulutuksen arvioksi saadaan 9,8 prosenttia. Tällöin oletetaan kaikkien asiakasryhmien keskimääräiset ostokset samansuuruisiksi. Todellisuudessa eri asiakasryhmien keskimääräiset ostokset eroavat toisistaan melko paljon. Taulukossa 4 on esitetty eri asiakasryhmien markkamääräisten ostosten keskiarvot.

Siitä havaitaan, että Norjassa asuvien asiakkaiden ostosten keskiarvo on yli kaksinkertainen lappilaisten ostoskeskiarvoon verrattuna. Taulukko osoittaa, että turistit käyttävät käyntikertaa kohden enemmän rahaa kuin lappilaiset, sillä lappilaisten ostoskeskiarvo oli selvästi alhaisin.

Väkevien juomien volyymilitramääräisten ostoskeskiarvojen perusteella arvioituna eri asiakasryhmien "painot" ovat hyvin samankaltaisia kuin markkamääräisten ostosten perusteella arvioituna (taulukko 5). Volyymilitroissa arvioituna eri asiakasryhmien väliset erot ovat kuitenkin hieman pienemmät. Tämä osoittaa sen, että turistit ja "rajakuluttajat" ostavat käyntikertaa kohti enemmän ja kalliimpia juomia kuin lappilaiset. Kaikkien pohjoismaisten asiakasryhmien ostokset olivat hyvin "väkevävaltaisia". Muiden kansallisuuksien ryhmässä sen sijaan vain puolet asiakkaista osti väkeviä juomia. Tässä yhteydessä on tosin huomattava muut-ryhmän pienuus (36 asiakasta), joten tämän ryhmän ostoskäyttäytymisestä tehdyt arviot ovat kaikkein epäluotettavimpia.

Taulukoissa 4 ja 5 on esitetty arviot Lapille ominaisen kulutuksen määrästä. Arvomääräinen ja volyymilitroissa laskettu arvio päätyvät molemmat samaan lukuun. Vähittäismyynnin osalta Lapille ominaisen kulutuksen määrä voidaan siis arvioida 12,4 prosentiksi läänin kokonaiskulutuksesta.

Lapille ominaisen kulutuksen osuus anniskelusta

Anniskelukulutuksen kohdalla Lapille ominaisen kulutuksen osuuden arviointimenetelmä erosi vähittäismyynnin kohdalla käytettyä, koska käytettävissä ei ollut minkäänlaisia asiakaskyselytietoja.

Anniskelukulutuksen osalta arviointi suori-

Taulukko 3. Eri asiakasryhmien arvioidut ostokerrat vuonna 1980

asiakasryhmä	ostokertojen kokonaismäärä	Lapille ominaisten ostokertojen kokonaismäärä
lappilaiset muualla Suomessa asuvat	1 734 720	
— hiihtoloma- sesonki	35 200	35 200
— kesäsesonki	104 060	
— ruskasesonki	14 120	14 120
Ruotsissa asuvat		
— lappilaiset, siirtolaiset	71 060	
— rajakauppa	146 640	146 640
Norjassa asuvat	9 204	9 204
muut		
— hiihtoloma- sesonki	500	500
— kesäsesonki	1 980	1 980
— ruskasesonki	520	520
yhteensä	2 118 004	208 164

Lapille ominaiset
käynnit/ostokertojen
kokonaismäärä, %

9,8 %

Taulukko 4. Asiakaskyselyn perusteella tehty arvio Lapin läänin vuosikulutuksen arvosta ja sen jakautumisesta eri asiakasryhmien kesken vuonna 1980

asiakasryhmä	ostosten keski- arvot mk	kulutus 1 000 mk	Lapille ominainen kulutus 1 000 mk
lappilaiset	62,84	109 010	
muut Suomessa asuvat	76,71	11 766	3 783
Ruotsissa asuvat ¹	82,22	17 899	12 057
Norjassa asuvat	133,89	1 232	1 232
muut	79,03	237	237
yhteensä		140 144	17 309

Lapille ominai-
nen kulutus/koko
kulutus, %

12,4 %

¹Sisältää sekä siirtolaisten että "rajakaupan" ostot.

tettiin seuraavalla tavalla. Ensin eroteltiin Lapin läänin kuntakohtaisia liikevaihtotietoja sekä ravintolakohtaisia haastattelutietoja hyväksi käyttäen pois sellaiset kunnat, joissa ei anniskelukulutuksessa voida sanoa ilmenevän Lapille ominaista kulutusta.

Jäljelle jääneiden kuntien osalta arvioitiin liikevaihtotietojen kausivaihteluiden ja ravintolakohtaisten haastattelutietojen perusteella Lapille ominaisen kulutuksen luonnetta.

Viimeisessä vaiheessa eri asiakasryhmien kulutusosuusarviot laskettiin kunnittain painottamalla kussakin kunnassa eri ravintoloiden asiakasrakennetta keskimääräisten asiakaslukumääräarvioiden perusteella. Näin saatiin kunkin kunnan Lapille ominaisen anniskelukulutuksen määrä ja summaamalla nämä arviot päästiin läänin kokonaisarvioon. Kuten vähittäismyynninkin kohdalla "rajakulutuksen" katsottiin anniskelukulutuksenkin osalta jakautuvan tasaisesti koko vuodelle ja arvioitaessa, mitkä turistikulutuksen eri alaryhmät ovat Lapille ominaisia, käytettiin samoja kriteerejä kuin vähittäismyynnin kohdalla.

Läänitasolla Lapille ominaisen anniskelu-

Taulukko 5. Asiakaskyselyn perusteella tehty arvio Lapin läänin väkevien juomien kulutuksesta (vo-lyymilitroina) ja sen jakautumisesta eri asiakasryhmien kesken vuonna 1980

asiakasryhmä	väkevien juomien ostosten keskiarvo (litraa)	kulutus (1 000 litraa) kokonais- kulutus	Lapille ominainen kulutus
lappilaiset	0,907	1 136,0	
muut Suomessa asuvat	1,020	109,4	35,2
Ruotsissa asuvat	1,016	173,0	116,5
Norjassa asuvat	1,361	10,6	10,6
muut	0,665	1,0	1,0
yhhteensä		1 430,0	163,3
Lapille ominainen kulutus/kokonais- kulutus, %			12,4%

kulutuksen osuudeksi tuli arvioiden perusteella 12,3 prosenttia. Vaikuttaa siis siltä, että Lapille ominaisen kulutuksen suhteellinen

Taulukko 6. Lapin läänin tilastoitu ja "korjattu" henkeä kohti laskettu alkoholin kulutus vuonna 1980

	Lapin läänin kulutus				koko maan keski- määräinen kulutus	
	tilastoitu per capita	kulutus indeksi ¹	"korjattu" per capita	kulutus indeksi ¹	per capita	indeksi
kulutus 100 %:n alko- holina, litraa						
— kokonaiskulutus	6,57	104,1	5,76	91,3	6,31	100
— vähittäismyynti	4,99	104,6	4,37 ²	91,6	4,77	100
— anniskelu	1,58	102,6	1,39	90,3	1,54	100
kulutuksen arvo, markkaa						
— kokonaiskulutus	1 477,85	106,7	1 295,34	93,5	1 385,02	100
— vähittäismyynti	907,17	106,8	794,68 ²	93,5	849,79	100
— anniskelu	570,68	106,6	500,66	93,5	535,23	100
väkevien juomien kulu- tus, litraa						
— kokonaiskulutus	8,77	119,3	7,69	104,6	7,35	100
— vähittäismyynti	7,38	116,8	6,47 ³	102,4	6,32	100
— anniskelu	1,39	135,0	1,22	118,4	1,03	100

¹Koko maan keskiarvo = 100.

²Laskettu arvomääräisestä arviosta (taulukko 4).

³Laskettu taulukon 5 tuloksen perusteella.

osuus on vähittäis- ja anniskelumyynnissä suunnilleen samaa luokkaa. Sen sijaan ulkopuolisen kulutuksen asiakasryhmittäinen jakauma on erilainen vähittäismyynnissä ja anniskelussa. Vähittäismyynnin kohdalla Ruotsissa asuvien "rajakaupan" osuus on noin 70 prosenttia Lapille ominaisen kulutuksen kokonaismäärästä. Anniskelukulutuksen kohdalla tämän ryhmän osuus on puolestaan noin 30 prosenttia. Anniskelukulutuksen kohdalla selvästi suurin ulkopuolinen kuluttajaryhmä on muualta Suomesta tulevat hiihtolomamatkailijat. Tämän ryhmän osuus on noin 40 prosenttia arvioidusta Lapille ominaisesta anniskelukulutuksesta. Kevättalven arviolta noin 10 viikon pituinen hiihtolomasesonki onkin monen Lapin läänin ravintolan myynnin kannalta ehdottomasti tärkein sesonki.

Johtopäätöksiä ja lopputoteamuksia

Taulukossa 6 on esitetty Lapin läänin tilastoidut ja Lapille ominaisen kulutuksen määrällä "korjatut" kulutusluvut. Lapin läänin "korjatut" kulutusluvut laskevat selvästi maan keskimääräisen kulutuksen alapuolelle muiden paitsi väkevien juomien kohdalla. Väkevien juomienkin kulutuksen suhteen Lapin läänin kulutus laskee "väkevävaltaisten" Itä- ja Keski-Suomen läänien (Kuopion, Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan läänit) tasolle.

Voidaan siis todeta Lapin läänin kulutuksen asettuvan suoritettujen "korjausten" jälkeen "oikealle paikalleen". Lapille ominainen kulutus selittää näin ollen täysin Lapin läänin "ylisuuren" kulutuksen.

Lappilaisten keskivertokulutus ei näytä eroavan oleellisesti keski- ja itäsuomalaisten kulutuksesta. Mahdollisten jatkotutkimusten kannalta kulutusrakenteeltaan poikkeukselliseksi lääneiksi voitaisiin sen sijaan nimetä ennen kaikkea Vaasan lääni (pieni kulutus) ja Uudenmaan lääni (suuri kulutus).

Saadut tulokset antavat myös mahdollisuuden arvioida, mikä vaikutus Suomen puolella tapahtuvalla "rajakulutuksella" on Norjan ja

Ruotsin kulutuslukuihin. Norjan kohdalla vaikutukset rajoittunevat hyvin pienen väestömäärän osalle ja vaikutukset olisivat nähtävissä vasta kuntatason kulutustilastoissa, joten tähän kysymykseen ei ole puututtu tässä yhteydessä. Ruotsin kohdalla kyse on sen sijaan suuremmista kulutusmääristä, joilla on vaikutusta läänitasollakin.

Rajakaupan määrää on verrattu Norrbottenin läänin kulutustietoihin ja käytettävissä olevien tietojen perusteella voidaan arvioida, että Ruotsin puolella asuvien Suomen puolelta tekemät alkoholiostokset (vähittäismyynti ja anniskelu) vastaavat noin yhdeksää prosenttia Norrbottenin läänin alkoholin kulutuksesta. Vaikka anniskelukulutuksen osuus "kokonaisrajakaupasta" on suhteellisen vähäinen, niin siitä huolimatta Ruotsissa asuvien Suomen puolella tapahtuva anniskelukulutus on suuruudeltaan noin 20 prosenttia Norrbottenin läänin anniskelukulutuksesta. Tämän perusteella vaikuttaa siltä, että rajan pinnassa asuvien ruotsalaisten alkoholin kulutus on "suomettunut", toisin sanoen anniskelukulutuksen osuus kokonaiskulutuksesta on lähempänä suomalaista kuin ruotsalaista keskiarvoa.

Saatujen tulosten perusteella on selvää, että Pohjoiskalotin alueen kansalliset läänikohtaiset kulutustiedot ovat keskimääräistä harhaisempia kuin muut eri Pohjoismaiden alueelliset kulutustiedot. Väestön määrään nähden poikkeuksellisen suuren matkailun ja vilkkaan rajakaupan vuoksi tilastoissa on sekä matkailijavirtojen aiheuttamaa harhaa että kansallisesta tilastoinnista aiheutuvaa harhaa. Lapin läänin kohdalla nämä molemmat virhetermit ovat positiivisia, ja näin ollen tilastovirhe on suuri nimenomaan Suomen Lapissa.

Kirjallisuus

Sveriges officiella statistik. Alkoholistatistik 1979. Stockholm 1980

Vuosikirja 1980. Oy Alko Ab. Iisalmi 1981.

English Summary

*Ilpo Koskikallio: Kuka kuluttaa Lapin alkoholia? Turismin ja rajakaupan vaikutus alkoholin kulu-
tuskuihin Lapin läänissä (Who Consumes Al-
coholic Beverages in Lapland? The Impact of Tour-
ism and Border Trade on the Consumption Figures
for Alcoholic Beverages in the Province of Lapland)*

Official statistics on alcohol consumption show that the northernmost part of Finland, the Province of Lapland, distinctly constitutes an island of consumption with an industrial structure typical of agricultural Finland but with a level of alcohol consumption equalling that of industrialized Finland. In terms of retail sales, the province ranks just below the Province of Uusimaa in consumption per capita and the third after the Provinces of Uusimaa and Kymi in aggregate consumption. The consumption of liquor per capita in this province tops the list both in terms of on-premises sales and retail sales.

The consumption level for Lapland differs markedly from the levels for other provinces when viewed on the map of regional alcohol consumption in Finland. The most highly industrialized and urbanized Provinces of Uusimaa, Kymi and Häme stand out as areas with the highest consumption to which Lapland also belongs according to statistical figures, the next highest consumption found in the less puritanical agrarian regions of Central and East Finland. The Provinces of Turku and Pori, Vaasa and Oulu with the lowest consumption could be characterized as puritanical agrarian Finland.

The study investigates the degree of statistical bias in the consumption figures recorded for the Province of Lapland, caused on one hand by tourism in Lapland and on the other by the relatively brisk border trade in municipalities bordering on Sweden and Norway.

Lapland holds a distinctly unique position in border trade when compared to the other provinces of the country. The situation is different in respect to tourism: both foreign and Finnish tourists visit

other provinces as well. The impact of tourism specific to Lapland itself therefore had to be isolated.

The results obtained indicate that the share of consumption coming from outside the province boundaries peaks in summer. The largest groups from outside the province live elsewhere in Finland and in Sweden. Of consumption by these groups during the summer season, only "border consumption" by the Swedes, obtained by deducting the estimated share for Finnish emigrants to Sweden returning to visit from the total amount for consumers residing in Sweden, is classified as Lapland's indigenous consumption. Consumption by persons residing in Norway is classified entirely as border trade and that by persons living in other countries as consumption for Lapland.

According to results tourists and "border consumers" buy greater quantities and more expensive beverages per visit than the residents of Lapland. The purchases by all Nordic tourist groups were mainly spirits.

As for retail sales, the results estimate Lapland's specific external consumption to be approximately 12 percent of the total consumption of the province. Estimation in value terms and in volume in liters both led to the same figure. The volume of on-premises consumption specific to Lapland greatly varies by municipality. The highest external consumption, or more than 51 percent, was recorded in the municipality of Muonio.

Total consumption for the entire country averaged 6.31 liters per capita in terms of pure alcohol in 1980. According to official statistics, consumption in the Province of Lapland was 6.57 liters. The study obtained a revised consumption figure, which was 5.76 liters per capita. Thus the revised figures on consumption in the Province of Lapland are well below the average national consumption of liquor. Here, too, consumption in the Province of Lapland declines to the level of the liquor-oriented provinces of East and Central Finland.